

Rob de Knegt
Presentatie Biografie
29 juni 2012

Bron: collectie WFM

HERINNERD ALS EREBURGER

- Oprichter instellingen en belangrijk bestuurder
- Een halve eeuw invloed
- Toch nog onderschat

Bron: Archief Stichting Kerkmeijer-de Regt / WFA

Dit is een bekende foto uit 1950: het toont Kerkmeijer als een gevestigde autoriteit, die in 1937 is geridderd en benoemd tot eerste ereburger. De vele activiteiten van Kerkmeijer zijn al genoemd. "Oprichter van..." In 1956 overlijdt hij. Een straat naar hem vernoemen kan niet, want het beleid bepaalt dat daarvoor iemand 10 jaar moet zijn overleden. In 1958 krijgt zijn woonhuis wel een gevelsteen. Dan zakt de aandacht weg; misschien was men wel een beetje Kerkmeijer-moe. Hij was ruim een halve eeuw nadrukkelijk aanwezig geweest.

“NIET PRATEN MAAR DOEN”

- Jeugdige, goed opgeleide leraar
- Vol ideeën en initiatieven
- Koppig volhouden

4

Bron: Archief Kerkmeijer-de Regt / WFA

Dit is een betere foto om te onthouden, uit het jaar 1914. Kerkmeijer komt najaar 1897 naar Hoorn, vers van de opleiding voor tekenleraren (Rijksnormaalschool). Het gemeentebestuur vindt zijn leeftijd (22 jaar) te jong voor directeur Burgeravondschoon. Maar hij barst van de goede ideeën, hij gaat aan de slag en weet van geen ophouden.

In 1898 was hij in Hoorn volop betrokken bij de kroningsfeesten van Prinses Wilhelmina. In 1900 zit hij in de Huishoudelijke Commissie van het WFM; voorstel andere opstelling, voorstel publiciteit. Kerkmeijer bemoeit zich met van alles, hij anticipeert en neemt het initiatief. Hij weet van geen ophouden.

VAN OVERZICHT NAAR BIOGRAFIE

- Veel gegevens:
archieven en
kunstwerken
- 2 interessante
echtgenotes
- Genuanceerd verhaal

5

Bron: Archief Kerkmeijer-de Regt / WFA

Het aanvankelijke idee om een beknopt overzicht te schrijven van Kerkmeijers activiteiten is opzij gezet. Een verantwoorde samenvatting is lastig: alleen al het archief Kerkmeijer-de Regt omvat zo'n 2 1/2 strekkende meter. En: Kerkmeijer was zeer actief met tekenen, schilderen, besturen. Zijn twee echtgenotes, Johanna en Christien, waren ook zeer productief. De beschrijving van hun activiteiten is onmisbaar voor het boek: anders is het beeld niet compleet.

Het geeft ook een van de omstandigheden (men moest het ermee doen) en welke keuzes men maakte. Er is getracht meerdere kanten te belichten en verbanden te leggen. Terugkijken en oordelen of veroordelen is te makkelijk. Er verandert veel in die tijd: verstedelijking, fabrieken, onderwijs, kiesrecht, en passant een Wereldoorlog, elektriciteit en autoverkeer. De maatschappij verandert continu, nu en toen.

JOHANNA (1881-1969)

- Gevoelige gedichten en kinderversjes
- Zang en muziek
- Cursusleidster Kind en Opvoeding

6

Bron: Archief Kerkmeijer-de Regt / WFA

Johanna Bakker is de HBS-leerlinge, die zich in 1901 met tekenleraar Kerkmeijer verlooft en in 1904 met hem trouwt. Een loopbaan is daarmee vrijwel uitgesloten; dat zijn de opvattingen van de tijd. Toch maakt zij een heel sterke ontwikkeling door. Zij begint als godsdienstonderwijzeres; vervolgens publiceert zij gedichten en kinderboeken; daarna richt zij zich op zang en muziek. Enkele jaren na haar debuut als zangeres (in 1915) loopt het huwelijk spaak. Zij vertrekt naar Amsterdam (Hoorn was ook te klein geworden). Johanna blijft actief met het begeleiden van zangkoren, met toneel en met opvoedkundige onderwerpen. Zij raakt ook steeds meer maatschappelijk betrokken, wordt cursusleidster van Vereniging Kind en Opvoeding. Haar ontwikkeling loopt in de pas met de tijdgeest: de emancipatie-beweging en nieuwe opvattingen over voeding en hygiëne, opvoeding en gezin.

CHRISTIEN (1894 -1946)

- Lerares Engels aan de HBS
- "Assistente" van het Westfries Museum
- Volkscultuur

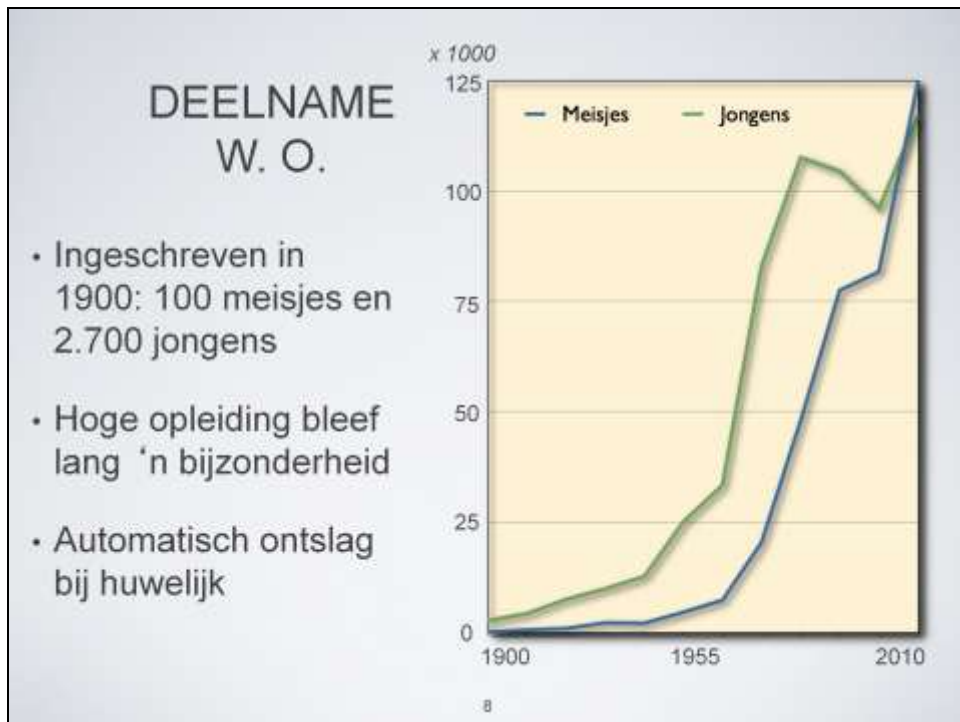

7

Bron: Archief Kerkmeijer-de Regt / WFA

De tweede echtgenote, Christien de Regt, is geen leerlinge maar een collega aan dezelfde HBS. Zij trouwen in 1927. Het klikt wederzijds door de grote belangstelling in culturele onderwerpen. Een loopbaan is, zoals gezegd, niet vanzelfsprekend: bij huwelijk wordt de bruid automatisch ontslagen. Maar stilzitten hoeft ook weer niet, daarvoor is zij bovendien te goed opgeleid. Door haar wetenschappelijke opleiding Engels was Christien gefocust op onderzoek en vertaalwerk. Het beschrijven en catalogiseren van de collectie van het Westfries Museum is voor een groot deel haar werk. Veel van haar werk is in het stadium van aantekeningen blijven steken. (Zij publiceerde een beknopte Geschiedenis van West-Friesland en haar dagboekantekeningen uit de oorlogsjaren zijn een interessante bron.)

Haar gezondheid was zwak, zij overleed in 1946, 51 jaar oud.

Bron: CBS

Hier zien we hoe bijzonder een wetenschappelijke opleiding wel niet was, zeker voor meisjes. Een beperkte bovenlaag had HBS-opleiding of hoger: in 1900 was circa 4% van de beroepsbevolking hoog opgeleid, nu is dat ruim 1/3. De explosieve groei is van na Kerkmeijers tijd. In zijn tijd waren de behoeften duidelijk anders: kostwinnerschap, opkomst van winkels en fabrieken.

OPVATTINGEN

- Ontwikkeling onder Prof. Carel Dake
- Begrip "Schoonheid"
- Belang van kunstzinnige vorming

9

Bron: Collectie WFM

Zojuist is besproken dat Kerkmeijer zich na zijn opleiding verder ontwikkelde: cursus boetseren, correspondentieleerling bij Dake. Dake dwingt hem goed te kijken, de natuur als enige voorbeeld.

Kerkmeijers poogde zijn opvatting over "Schoonheid" in een voordracht uiteen te zetten; hij komt er niet helemaal uit. Zijn opvatting past bij discussies die vanaf jaren '20 in Protestantse kring werden gevoerd over "Christendom en Wetenschap". Veel ontdekkingen op gebied van natuurwetenschappen: de kosmos en het atoom. Natuurwetten kennen ritme, storingen en variatie, maar de Schepping is allesbepalend. Goede kunst dient hierbij aan te sluiten.

Mensen in contact brengen met kunst, ze via tekenlessen leren kijken, draagt bij aan levensgeluk. Kerkmeijer is gelovig maar niet dogmatisch, daarvoor is hij een te praktische leerkracht. Hij ziet bijvoorbeeld ook het belang van een cursus machinebankwerken in de Hoornse Ambachtsschool. Dan hoeven leerlingen namelijk minder naar Alkmaar te reizen.

HET GEHEEL EN DE DELEN

- Aandacht voor detail
én voor het geheel
- Ook oog voor de
omgeving
- Visie

10

Bron: Collectie auteur

Wat mij bijzonder aanspreekt bij Kerkmeijer is de aandacht zowel voor detail als voor het grotere verband. Als voorzitter van de Bouwplancommissie en van Ver Oud Hoorn brengt hij zijn opvattingen regelmatig naar voren. Hij streeft naar behoud van typerende details: een rode-indeling van een raam, metselverband, een kleur. Hij verzet zich tegen modieuze details die vloeken met een reeds bestaande oudere bouwstijl.

Maar ook behoud van eenvoudig perceel is van belang, als daardoor het **straatbeeld** ongeschonden blijft. De Bouwplancommissie neemt het straatbeeld van smalle verticale gevels in bescherming tegen nieuwe horizontaal gelijkende architectuur.

Kerkmeijer heeft heel vroeg oog voor het economisch belang van **toerisme**. Er is verband met zijn streven naar behoud van het Hoornse Hop en het **stadsbeeld** vanaf het water. Hij streeft naar vestiging van een Zuiderzeemuseum in Hoorn. Niet helemaal kansloos, uiteindelijk vergeefs. Hij onderkent ook andere gevolgen van Zuiderzeewerken: archeologische vondsten die beschermd moeten worden. Hij wordt Berichtgever (1928) van Rijksmuseum voor Oudheden te Leiden en het Westfries Museum wordt een formeel opvangdepot.

NETWERK

- Contacten via functies en publicaties
- Kwaliteit van bestuur
- Steun van burgemeesters

Bron: Archief Kerkmeijer-de Regt / WFA

Kerkmeijer onderhield zijn contacten via correspondentie, verstrekken of opvragen van informatie, een toespraak of rondleiding. Hij doet het natuurlijk niet alleen, hij omringt zich met met experts. Via Jan Kalf heeft hij steeds een uitstekend contact met Monumentenzorg in Den Haag. Steeds zorgt hij ervoor dat de Hoornse ingenieur Rijkswaterstaat lid is van de welstandscommissie (Bouwplancommissie).

Trouwens, hij wordt zelf veel om advies gevraagd, omdat hij veel kennis in huis heeft. Zeer belangrijk is ook de goede relatie met de opeenvolgende burgemeesters Bisschop en Leemhorst.

Burgemeester Canneman, 15 maart 1956:

“De grote schoonheid van Hoorn,
zoals die thans tot ons komt, is niet los
te maken van de ijver en de visionaire
strijdbaarheid van onze ereburger”

Voor het juist waarderen van zijn rol is van belang het beeld vast te houden van de jonge, zeer actieve tekenleraar.

Bron: Archief Kerkmeijer-de Regt / WFA (bewerkt)